

Сив жерав *Grus grus*

Описание на вида

Мигриращ през страната вид, а при по-меки зими и зимуващ. През последните години (поради по-интензивни наблюдения или промени в миграционното поведение) се отчитат все по-големи количества както през есента, така и през пролетта. Въпреки това преминаващите сега птици са с пъти по-малко от отчитаните през седемдесетте и осемдесетте години в България. Установявани са както малки групи, така и по-големи ята (70-150 бр.). Птиците летят и при лоши метеорологични условия (лек дъжд, плътна облачност), както и при свечеряване. Височинния пояс на които се регистрират, обикновено е 100-200 м.

Сн. Ingar Oien

Степен на проученост, обзор на наличната информация и принос на проекта

В България миграцията е целенасочено проучвана след 1977 г. (Laine, 1978). Пролетния прелет е от края на февруари до началото на април, а есенният – от края на септември до края на октомври (Симеонов и др., 1990). По-добре е проучена есенната миграция на вида. В периода 1979 до 2003 г. (с изключение на 1994, 1995, 1997 и 2000 г.) е проучена есенната миграция на вида в района на Атанасовското езеро, като за 24-годишния период са регистрирани числености до 4178 (1979 г.) индивида за миграционен сезон (Michev et al., 2011). Според това проучване, макар да се колебае, числеността на регистрираните мигриращи сиви жерави стабилно намалява, като за периода 1996 г. – 2003 г. мигриращи жерави са регистрирани само през две години – общо по 8 птици за миграционния сезон. Миграцията на сивия жерав в този район започва от последната десетдневка на септември продължава до края на октомври. Миграция на е наблюдавана в района на Балчик през 2003 г. при целенасочено проучване на миграцията, свързано с намерения за развитие на ветропаркове, регистриран е 1 индивид (НБОИ, 2012). През есента на 2004 г. в рамките на целенасочено проучване на есенната миграция в Източна България, паралелно на 9 наблюдателни точки за целите на Натура 2000, миграция на сиви жерави е установена в района на Добруджа при Българево (57 индивида), Горичане (4 инд.), Балчик (41 инд.), Рогачево (67 инд.), в Източна Стара планина – при селата Баня (14 инд.) и Паницово (27 инд.), в района на Созопол при село Равадиново (19 инд.) и в Странджа при Малко Търново (5 инд.) (BSPB, 2005). Най-голям брой мигриращи сиви жерави през този миграционен сезон са наблюдавани при село Рогачево. През есента на 2004 г. регистрираните сиви жерави са прелетели в периода от 18 септември и продължава до 20 октомври. През 2005 г. при проучването на есенната миграция в Източна България паралелно на 9 наблюдателни точки, сиви жерави са установени в района на Добруджа при Българево (18 инд.), Топола (8 инд.), Безводица (6 инд.), Кремена (2 инд.) и Ефрейтор Бакалово (наблюдателна точка Суха река) (1 инд.), както и в района на Атанасовско езеро (1 инд.). През есента на 2005 г. регистрираните сиви жерави са прелетели в периода от 22 август и продължава до 19 октомври. В периода от 2006 до 2010 г. започват да се провеждат проучвания на миграцията на птиците във връзка с инвестиционни интереси за изграждане на ветрогенератори, като проучванията са съсредоточени основно в Добруджа. При тези проучвания мигриращи сиви жерави са наблюдавани при Българево, Каварна, Хаджи Димитър, Селце, Пролез, Бежаново, Сърнино, Василево и Мировци численост до 30 индивида (при село Мировци през 2009 г.) (Герджиков, Илиев, 2010).

Извън посочените по-горе райони, при случайни наблюдения на птици, сиви жерави по време на есенна миграция са наблюдавани в района на Дуранкулашкото езеро – 1 инд.

(2001 г.), до микроязовир при село Ломци - 57 инд. (1990 г.) и в района на село Янково – 3 инд. (2007 г.) (НБОИ, 2012).

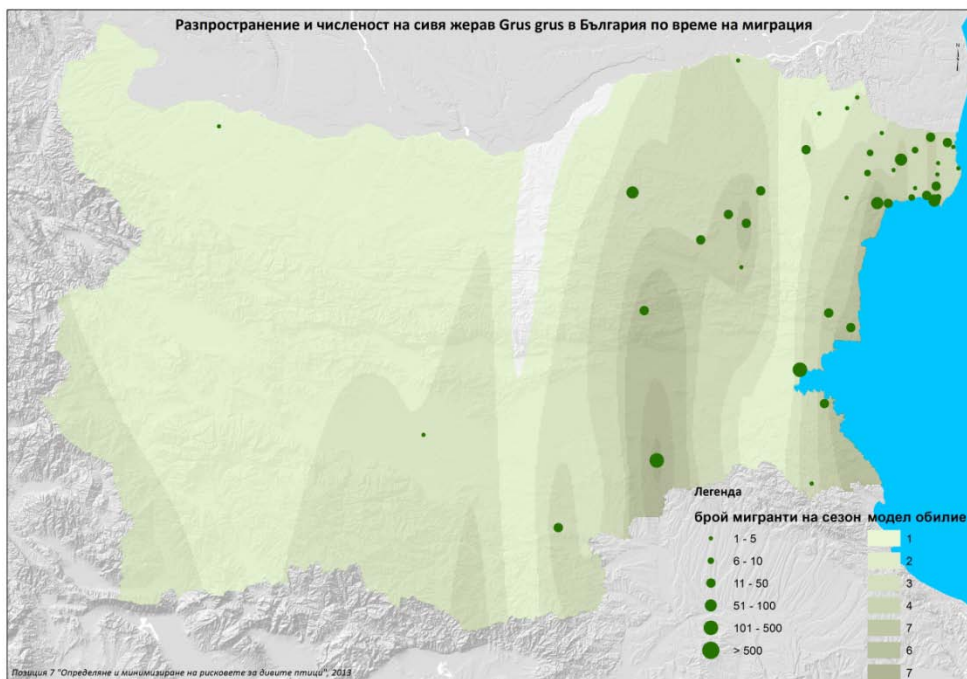
В периода на интензивни проучвания на пролетната миграцията в Добруджа заради засиления инвеститорски интерес за изграждане на ветрогенератори, мигриращи сиви жерави са установени при Бежаново - 28 инд. (2007 г.), Василево - 61 инд. (2010 г.), Снягово – 4 инд. (2010 г.), Добрин – 2 инд. (2009 г.) и Хаджи Димитър – 32 инд. (2006 г.). При случайни наблюдения през пролетния период мигриращи сиви жерави са наблюдавани основно Североизточна България – при Стожер 4 инд. (1998 г.), в района село Кочово, Търговишко – 30 индивида (1996 г.), Сребърна – 5 инд. (1995 г.), Шабленска тузла - 1 инд. (2001 г.) (НБОИ, 2012) и Оброчище – 3 инд. (2009 г.)

В резултат на проучването на есенната и пролетната миграция в рамките на проекта „Минимизиране на рисковете за дивите птици“ в Северна България през 2011 г. са установени да прелитат 40 индивида на 3 от постоянните наблюдателни точки – Дуранкулак и Пленимир в Добруджа и Разград в Дунавската равнина. Основната част от птиците са прелетели в района на Дуранкулак. По време на проучването на есенната миграция през 2012 г. са установени да прелитат 226 индивида на 4 от постоянните наблюдателни точки – Дуранкулак и Гешаново в Добруджа, Гранитово (поречие на река Тунджа) и Върбово (Източни Родопи). В Добруджа са отчетени 27 от сивите жерави, а в Южна България останалите 199 индивида. Основната част от жеравите са прелетели навътре в сушата, а не по морското крайбрежие (както през есента на 2011 г.). Най-много индивиди са регистрирани на точка Гранитово – 165 инд..

По време на пролетната миграция 2012 г. са установени да прелитат само 3 индивида на една наблюдателна точка – Гешаново в Добруджа, на 5.5.2012 г. следобед на височина 750 м. в посока югозапад - североизток.

Фиг. 92 Мигриращи сиви жерави при Гешаново през есента на 2012 г. (сн. Михаил Илиев)

Фиг. 93 Разпространение и численост на сивия жерав в България по време на миграция на база на наличната информация

Характеристика на миграцията

Численост и фронт на миграцията

По време на пролетна миграция през България са установени да прелитат около 61 сиви жерава - през 2010 г. в района на село Василево в Добруджа (Герджиков, Илиев, 2011). Наблюдения на сив жерав по време на пролетна миграция са известни само от Североизточна България (на изток от Търговище), основно в Добруджа.

По време на есенна миграция през България са установени да прелитат до 4178 индивида за миграционен сезон (Michev et al., 2011) в района на Атанасовско езеро през 1979. Такава и дори подобна численост не е установявана в България след 1979 г., като данните от Атанасовско езеро сочат стабилно намаляване на отчетените птици. За последните 20 години са наблюдавани до 249 индивида (2004 г.) (BSPB, 2005), основно по Черноморското крайбрежие. Макар че до сега почти няма наблюдения на сиви жерави във вътрешността на страната (включително при проучванията през 2011 г.), при националното проучване през 2012 г. се установи основната част от наблюдаваните птици са мигрирали по поречието на Тунджа. Тези проучвания не са достатъчни, за да се генерални изводи, но очевидно има места с интензивен прелет на сиви жерави и през вътрешността на страната. Като се има предвид, че сивият жерав мигрира и нощем, то е възможно отчетените ниски числености да са поради извършване на наблюденията само през деня. Възможно е през територията на страната да прелитат между 300 и 1000 сиви жерави. През есента сивият жерав прелита по черноморското крайбрежие но и във вътрешността на страната (по поречието на Тунджа). Прелетът на вида във вътрешността, обаче остава недостатъчно проучен.

Интензивност и динамика на прелета

Сезонна динамика

На базата на дневните проучвания на миграцията не могат да се направят точни изводи за сезонната и денонощната миграция на вида. Чрез радарните проучвания на миграцията (доколкото методиката, съчетана със звуково регистриране на вида позволява) не бяха регистрирани сиви жерави да прелитат нощем. През есента мигрира от втората половина на септември до края на октомври, макар да има едно наблюдение в края на август през 2005 г. През 2012 г. интензивният прелет е отчетен в края на септември във вътрешността на страната- по поречието на Тунджа, докато в Добруджа и по Черноморието интензивен прелет е отчитан през октомври. През пролетта прелета започва от края на февруари (Симеонов и др., 1990) и продължава до началото на май (2012 г.)

Височинно разпределение на прелитащите реещи птици

Свият жерав по време на миграция е наблюдаван да прелита в сравнително ограничен височинен диапазон в сравнение с останалите видове - от 20 м до 750 м. (на база проучванията 2004 – 2005 г. и 2011-2012 г.). Най-много птици са регистрирани да летят на височина 200 м и 300 м. През пролетта е наблюдаван да лети по-високо отколкото през есента.

Миграционни потоци

Основното направление на прелитащите сиви жерави през есента е юг и югозапад в Източна България и на югозапад по поречието на Тунджа. През пролетта птиците поддържат направление север и североизток.

Използване на района за стационаране и нощуване от реещи птици

По време на есенна миграция нощуващи сиви жерави са наблюдавани в района на Дуранкулак. През пролетта по устни съобщения жерави са наблюдавани в района на Шабленското и Дуранкулашкото езера.